

Դ Ա Լ Ա Ր Կ Ե Ա Ն Ք

ՎՈՐՈՆՕՖԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑՄԱՆ ՓՈՐՁԵՐԸ

I

Աղուոր ու բանաստեղծական բացատրութիւն մը Սակայն նըպատակ չունիմ բանաստեղծութիւն գրելու:

Յաճախ տուներու մէջ կը լսէք կնոջ մը մասին, երբ լաւ պատրաստուած անուշեղէն մը կը հրամցնէ ձեզի, սա խօսքը. «Ձեռքդ դալար»։ Ի՞նչ կը նշանակէ այս հայեցի գեղեցիկ խօսքը։ Ան մաղթանք մըն է դալար տեսնելու կեանքը, այսինքն ձմրան դիմացող մշտականաչ թուփերու նման՝ երիտասարդ, յոգնող, չծերացող, վառվռուն ու արթուն կեանք մը կը բաղձաք ու կը շնորհէք անոր։

Ու դարձեալ, ժողովուրդներ կան, որոնք «արեւ» կը մաղթեն իրենց թագաւորներուն ու սիրականին։ Արեւը այն յաւիտենական կրակն է, որ կեանք կուտայ տիեզերքի տարրերուն և, այսպէս, դարձած է հոմանիշ կեանքի և անմահութեան։

Սակայն ի՞նչ կարեւորութիւն ունին այս մաղթանքները կարելի՞ է արգեօք երիտասարդ մնալ, միշտ դալար ու երկար կեանքով մը կէսանմահ։

Սկիզբէն ի վեր մարդիկ հաւատացեր են անմահութեան, այնպէս որ մեր ենթագիտակցականին մէջ յիշատակ մը կայ, կ'ըսէ Վորոնոֆ, երազը մեր անմահութեան, այնքան կարելի՞ որքան է անմահութիւնը մեր մտածումներուն ու ըջիջներուն։ Ու ինչպէս այսօր, երբ ամէնէն խելօք գիտունները փորձեր կը կատարեն, նոյնպէս երէկ, պատմութեան սկզբնական օրերուն, բազմաթիւ էին անոնք, որ ճգներ են գտնել անմահութեան գաղտնիքը։ Վկայ՝ հէքեաթները Անմահութեան Աղբիւրներու մասին։ Հին ատեն հէքեաթ չէր սակայն, երբ մարդիկ գիցաբանական հրաշքներու մասին այնքան հաւատք ունէին, որ երիտասարդ մնալու բաղձանքով՝ փնտոնելու կ'ելլէին անմահաբար ջուրերը խորհրդաւոր քարայրներուն։ (Այսօր ալ հաւատքը՝ խաչի կենդանաբար ջուրի մասին)։ Հռովմայեցի պատրիկները, երբ կը զգային թէ այլևս սպառած է իրենց ուժերը, կրկէս կը մտնէին և կը խմէին արիւնը, որ կը հոսէր, կ'ախտէին յետոյ, երիտասարդ սուսերամարտիկներու թարմ վէրքերէն։ Այսպէսով անոնք կը կարծէին նորոգել իրենց մարմինը երիտասարդ արիւններու կենսատարրերով։ Միջին դարուն ծերուկները կը գործածէին մոգադեղեր (philtre),

գորս ժնուկները կը պատրաստէին, խորհրդաւոր անձաւներու մէջ: Դարձեալ, մեծ յարգ կը վայելէր օձերուն միսը, և շատեր ողջ ողջ կը լափէին այդ սոսկալի սողունները, երբ մորթափոխութեան շրջանին՝ նոր երիտասարդութիւն մը կը ստանային անոնք:

Հասաւ իրապաշտ դարը: Երիտասարդ մնալու համար, շատեր կը ջատագովէին բուսակերութիւնը՝ Փրոֆ. Մէլչնիքով հրապարակ նետեց . . . մածունի տեսութիւնը: Անմահութիւն չի խոստանար Մէլչնիքով: Սակայն կը հաւատայ թէ կարելի է դարմանել, հասարակ հիւանդութեան մը պէս, վաղահաս ծերութիւնը (*): Դաւար կեանք պարզեւել մարդոց: Հասցնել զանոնք մինչեւ բնական ծերութեան շրջանը, ինչպէս կը հասնին թոչունները: Նախ կը քննէ վաղահաս ծերութեան պատճառները: Մեր աղիքները կը նմանին մանրէներու . . . պարտէզի մը: Ի՞նչ նման ու քննման մանրէներ կան, որ թագաւորութիւն ստեղծած են հոն: Ահա այդ մանրէներն են, որ կը ակարացնեն մեզ և կը նետեն վաղահաս ծերութեան զիրկը: Եւ սակայն, ըստ Մէլչնիքովի, մեր աղիքներուն մէջ կան մանրէներ, որոնք օգտակար են: Ուրեմն կարելի չէ մէկ հարուածով սպաննել բոլորն ալ: Միայն թէ անհրաժեշտ է «քաղաքակրթիւ» այդ բարեկամ մանրէները, որպէսզի իրենց պաշտօնը կատարելով հանդերձ, չփնասեն մեր մարմինին: Ու կը յանձնարարէ հայկական օրհնեալ մածունը: Կը յիշէ Պուլկարները, որոնք մածուն չառ կ'ուտեն, մաքուր աղիքներ ունին և կ'ապրին երկար ու դաւար: Արդէն մածունը իր աճեցուցած մանրէներուն շրնորհիւ, կը բռնէ նոյնիսկ կարգ մը հիւանդութիւններ: Երեք օգուտներ ունի մածունը.

- 1.— Կ'արդիւլէ կերակուրներու նեխումը աղիքներու մէջ:
- 2.— Կը հականեխէ ներքին խոտորմները:
- 3.— Կ'ազդէ աղիքներուն վրայ, որոնք կը սկսին առատ հոյզ արտադրել:

Մածունին արժէքը գնահատեցին առաջին անգամ Գերմանացիները: Դժրախտաբար կաթը սուղ էր Գերմանիոյ մէջ: Ուստի մածունին արհեստական եղանակներով բազմացուցած մանրէներէն պատրաստեցին գեղահատներ, Mühtrad Yoghurt Tablellen: Մածունին այս արժէքը, սակայն, գրական կը դառնայ միայն այն առին, երբ կը պատրաստուի, մաքուր ամաններու մէջ, մաքուր եղանակով, ֆնասակար մանրէներ չաւելցնելու համար:

Բայց եւ այնպէս, գիտունները կանդ չափին հոռւ եւ քալեցին զէպի անձանոթը, զէպի գաղանիքներու թագաւորութիւնը: Մինչեւ

(*) Կարդալ ԴԱԱՐ ԾԵՐՈՒԹԻՒՆ յօդուածը «Բուսանքի» մէջ, Ա. տարի, էջ 115:

այս օրերս, կ'ապրին հին հաւատքները: Ու գիտուններ կան, որ վաղահաս ծերութեան դէմ կը կռուին, գիտուններ ալ կան, որ կ'որոնեն երկար կեանքին դադունիքը: Սակայն կը թուի թէ այլեւ անմահ ապրելու աղամական ցանկութիւնը չունին մարդիկ: Նոյնիսկ փութուած է կարծես անմահութիւն բառին իմաստը: Հին ատեն, կը նշանակէր ապրիլ Աստուծոյ պէս յաւիտեանական: Եղաւ ատեն մը, որ կը նշանակէր պարզապէս «յիշատակ»: Ու սիրուած հայ բանաստեղծը, Դուրեան, կ'երգէր.

... Իսկ անմշան եմէ մինայ,
Երկրի մէկ խորշն հողակոյտն իմ,
Եւ ՅԵՆԱՏԱԿՍ ալ թառամի,
Ո՛հ, այն ատեն ես կը ՄԵՌՆԻՄ:

Իրապէս, եթէ դորձը բանաստեղծներուն մնայ, անոնք դուրին կը հրաժարին իրենց ոսկորէն ու կաշիէն: Նոյնիսկ աւելի խենթերը կան, որ իրենց շնորհուած 50 կամ 100 տարիները կը ծախեն վայրկեանի մը հաճոյքին համար: Ամէն բանաստեղծ երգած է այդ վայրկեանը, որ համազօր է երկար կեանքի մը: Միանաացի բանաստեղծ մը չի հաւատար, որ մահը գերեզմանն է, այլ, կ'ըսէ թէ, գեղեցիկ ու երջանիկ օրուան մը վրայ իջնող իրիկո՛ւնն է:

Բարեբախտաբար, գիտունները, իրապաշտ մարդիկ, առանց ազդուելու բանաստեղծներու միամտութեանէն, կ'աշխատին անխոնջ ու անվարան, և յոյսն ունին տալու աւետիսը երկարակեցութեան (*):

Այս անգամ ես ուղեցի ներկայացնել այս աշխատանքներուն հրեւութիւնը միայն: Յաճողով պիտի ներկայացնեմ թէ արդի գիտութիւնը կը հաւատա՞յ նման փորձերու յաջողութեան, կարելի՞ է ապրիլ երկար և երիտասարդ, և քանի՞ տարի Ի՞նչ մէթոտներ կան դաւարութիւն մը տալու համար մարդկային կեանքին: Եւ այսպէս բնութեցողը պիտի տանիմ Տօքթ. Վորոնօֆի վիրաբուժական մեթոտներուն, որոնք հիմնուած են կապիկներէն փրցուած սեռային զեղձերու պատուաստութիւն վրայ, չափազանց հետաքրքրական, չափազանց այժմեական:

ԲԺ. Շ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

(*) Ապագայ ուսումնասիրողին համար, կը յիշենեմ երկու գիրքեր: ԱՐՈՒԵՍ ԵՐԿԱՐԱԿԵՑՈՒԹԵԱՆ՝ այս նոյն խորագիրով, մէկը Ա. Փոլովոյի, միւր Տօքթ. Սաֆրէի, Թարգմ. և տպ. Պալիս: Զեմ կարդացած:

Ե. Ա.

ԱՅՍ ԹԵՐԹԸ ՔՈՒԿԴ Է...

Եթէ կայ բան մը որ չես գտներ այս էջերուն մէջ, բարի եղի՛ր մատնանշել: Թելադրութիւններդ անմիջապէս նկատի պիտի առնըլին:

Բայց եթէ պիտի թելադրես որ «Բուժանք» ծաւալը աւելցնենք, որ մեր ալ փափաքն է, բարի եղի՛ր նախ մեկ երկու բաժանորդ գտնել: